

İTÜ'NÜN YAPISAL DEĞİŞİM ve DÖNÜŞÜMÜ BAĞLAMINDA MİMARLIK BÖLÜMÜNÜN AKADEMİK ÖRGÜTLENMESİ ve İŞLEVLERİ İLE ARAŞTIRMA ve EĞİTİM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER İŞİĞİNDA BİR MODEL ÖNERİSİ

Doç.Dr. Alaattin Kanoğlu
12 Haziran 2004

*"Sorunlar, onları yaratan sistematik düşünce biçimimizle çözümlenemezler".
Albert Einstein*

GİRİŞ

Vizyon ve Misyon Tanımları Doğrultusunda İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin ve Yapı Bilgisi Anabilim Dalı'nın İşlev ve Görev Tanımları İle Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Kimlik ve Görev Tanımlarına İlişkin Değerlendirme

Tarihinde ilk kez İstanbul Teknik Üniversitesi ve bu kurumun Mimarlık Fakültesi kendi vizyon (öзgörü) ve misyonunu (öзgörev) yazılı olarak ifade edip, açıklamıştır. Bu dokümanlarda belirtilen stratejik hedeflere uygun olarak kaleme alınan ve bir bütün olarak okunması gereken eğitim ve araştırma işlevlerinin kalitesinin yükseltilmesine yönelik diğer metinler¹ söz konusu vizyon ve misyonun hayata geçirilmesindeki uygulamaya ilişkin detayları içermektedir. Bir kurumun anayasası olarak tanımlanabilecek bu dokümanlar okunup anlaşılmasından ve "içselleştirilmeden", herhangi bir organizasyonun ve onun birimlerinin kendi hedeflerini tanımlaması olanaklı değildir.

Vizyon ve misyona ilişkin dokümanlardan da anlaşılacağı gibi, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin ve onun Mimarlık Fakültesi'nin eğitim ve araştırmaya yönelik faaliyetlerinin uluslararası düzeyde ve standartlara uygun biçimde gerçekleştirilmesi temel hedefdir. Bu işlevlerin herhangi birinin önceliği ya da diğerine üstünlüğü söz konusu değildir. Her ikisine yönelik faaliyetlerin eşzamanlı olarak, dengeli bir biçimde ve aynı ciddiyetle yürütülmesi gerekliliği vardır.

Ancak, az gelişmiş bir ülke olarak teknolojik açıdan dışa bağımlılığımız ve yeni teknoloji üretmedeki başarısızlığımız gözönüne alındığında, bu ülkenin sınırlı kaynaklarıyla oluşturduğu üniversitelerin, uluslararası düzeyde eğitim ve öğretimi sağlayacak düzenlemelerin yanısıra, yine uluslararası düzeyde bilimsel çalışmaların da üretilebilmesini sağlayacak mekanizmaları oluşturması temel zorunluluktur. Bu açıdan araştırma ve eğitimi uygulama ile bütünleştirebilen bir yaklaşımın esas alınması gerekli görülmektedir.

İTÜ Mimarlık Fakültesi, günümüzün hızla değişen koşullarına karşılık, yıllar öncesinden bugüne gelen yönetsel, eğitimsel ve bilimsel örgütlenmesini aynı şekilde sürdürmektedir. Dışa kapalı biçimde süregelen bu gelişimin bir çok konuda günümüz koşullarıyla örtüşmeyen anlayış ve yapılanmaların korunmasına ve oluşmasına neden olduğunun, aynı sistem içinde yetişen ve mevcut olanın dışındaki örnekleri görme fırsatını bulamayan bir kuşağa ait akademik kadrolar tarafından anlaşılması da güç olmaktadır. Yukarıda ifade edilen görüşlerin örneklenmesi son derece kolay olup, gerek eğitim gerekse araştırmaya yönelik faaliyetler için çok sayıda çarpıcı örnek bulunmaktadır.

Her kurum gibi, üniversitelerin de kimlikleri ve kendilerinden beklenen işlevler, bir diğer deyişle "görev tanımları" yasa ile belirlenmiştir. Bu tanıma göre üniversiteler, ne yüksek okullar gibi salt eğitime yönelik işlevleri, ne de yüksek teknoloji enstitüleri gibi öncelikli olarak araştırma/geliştirmeye yönelik işlevleri yerine getirmek için organize olmuş kurumlardır. Her ne kadar sözü edilen diğer kurumlarda da bu tür çarpıklıklar ve amaçlardan sapmalar görülmekteyse de² yasal tanımlar bu konuda son derece açıktır.

Öncelikle gözden kaçırılmaması gereken nokta, bir eğitim ve araştırma kurumunda belirli görevlere talip olan akademik kadronun, mesleki kökeni ne olursa olsun, öncelikli kimliğinin "eğitmen" ve "araştırmacı" olduğudur. Bu açıdan, İTÜ Mimarlık Fakültesi'ndeki akademik kadronun öncelikli kimliği "mimarlık", "mühendislik", "proje yöneticiliği" ya da adı ne olursa olsun "inşaat profesyonelliği" değildir. Burada sayılanlar, adına üniversite denen kurumun örgütsel yapısını oluşturan "bilimsel" alanlara karşılık gelen birimlerde görev alabilecek bireyler için tanımlanmış mesleki formasyonlar olup, onlardan beklenen işlevi ifade eden tanımlar değildir. Mimarlık ve mühendisliğin durağan olmayan, gelişmeye açık, uygulamalı

¹ Akademik yükseltme ve atama kriterleri, lisans ve yüksek lisans eğitimine ilişkin yönetmelik ve senato esasları, eğitime yönelik uluslararası işbirliği ağlarının ilkeleri, akreditasyon faaliyetleri esasları vb.

² Yüksek teknoloji enstitülerinin eğitime yönelik örgütlenmeleri ya da yüksek okulların mezunlarının mühendislere tanınan hakları talep etmeleri gibi örnekler de ülkemizin gerçeğidir.

alanlar olması ve bu alandaki akademik kadronun da uygulamayla olan ilişkilerinin “**belirli düzeyde**” sürdürülmesi gerekliliği sonucu olarak, gerçekleştirilen mesleki faaliyetlerle geliştirilen ve pekiştirilen bu kimliklerin de taşınmaya devam ediliyor olması, bu kimlikleri taşıyanların içinde buldukları organizasyona, yine o organizasyona katılırken kabul etmiş oldukları bir başka işlevi yerine getirmek üzere katılmış oldukları gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Bilindiği gibi İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü kapsamındaki akademik örgütlenme, bölüm düzeyinin altında, anabilim dalı ve bilim dallarından oluşmaktadır ve bu yapı, bizimle karşılaştırıldığında çok küçük kalan diğer batılı üniversitelerin bölüm düzeyindeki örgütlenmesinden daha yönetilebilir bir yapıdır. Yapı Bilgisi Anabilim Dalı, yıllar öncesinde çok da bilimsel nedenlere dayanmayan bir gerekçeyle, ama her nasılsa doğru biçimde gerçekleştirilen bir bilimsel örgütlenmenin sonucu olarak tanımlanmış birimlerden biri olarak, günümüzün değişen koşullarında eğitim ve araştırmaya yönelik işlevlerini hiç bir tereddüde yer vermeden, son derece net biçimde tanımlanmış bilimsel alanlara oturan birimleri ile sürdürmektedir. Öte yandan, diğer üniversitelerdeki mimarlık fakültelerinden farklı olarak, lisans düzeyinde, mimari tasarım sürecinin öğrenciye aktarılması, öğrencinin kendi sezgisel tasarım yöntemi ve becerisinin geliştirilmesine yönelik eğitim faaliyetleri ile bu faaliyetlerde araç olarak kullanılan tasarım stüdyolarının yürütülmesi işlevi İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü’ndeki anabilim dallarından sadece birine, Bina Bilgisi Anabilim Dalı’na verilmiştir.

Açıkça görülen gerçek şudur ki, bu yaklaşım, bir mimarlık bölümü için olası örgütlenme biçimlerinden yalnızca bir tanesidir; alternatifleri mevcuttur. Organizasyon teorisinin bilinen bilimsel yaklaşımlarından biri olan “durumsallık yaklaşımı - contingency approach” dikkate alınacak olursa, her durum için geçerli olabilecek bir mutlak örgütsel yapıdan söz edilemeyeceği de ortadadır.

İTÜ Mimarlık Fakültesi’nin gerek öğrenci ve öğretim üyesi sayısına bağlı büyüklüğü ve buna bağlı olarak şekillenen “**formelleşmiş**” yapısı, gerekse uzun yılların birikimiyle yetiştirdiği hemen her alanda derinleşmiş ve uzmanlaşmış akademik kadrosu göz önüne alındığında, çeşitli bilimsel alanlardaki kadrolarını yetiştirememiş, sınırlı akademik kadrosuyla eğitim vermeye çalışan, araştırma potansiyeli olmayan üniversitelerin ve mimarlık fakültelerinin bilimsel anlamdaki örgütlenmesini esas almasının anlamlı olmayacağı da açıktır. Bu açıdan, yıllar öncesinin bu güne taşınan bilimsel örgütlenme anlayışı, belki o gün için değil ama, bu gün için bir avantaj sağlamaktadır; çünkü günümüz koşullarına uygun, doğru bir yapılanma getirmektedir.

Ancak, bu açıklamaların ışığında, kurumun vizyon/misyon tanımlamaları ve bunları somuta taşıyan diğer dokümanlar birlikte ele alındığında, her biri net biçimde tanımlanmış bilimsel alanlarda çalışan Yapı Bilgisi Anabilim Dalı akademik kadrosunun, kendi alanlarındaki asli görevleri olan bilimsel araştırma-geliştirme faaliyetlerinde bulunmaları ve görev tanımlarında belirtilen biçimde ve “**sınırlar içinde**” eğitime katkıda bulunmaları gerekirken, sanki bir uzmanlık alanına sahip değilmiş gibi davranmalarını ve mevcut yapılanma kapsamında bir diğer görev tanımı içine düşen uzmanlık alanıyla ilgili olarak kişisel gelişim ve eğitime katkı arzusunda bulunmalarını ve daha tuhafı bunu bütün anabilim dalı akademik kadrosunu da kapsayacak şekilde genişletmelerini anlamada güçlükler vardır.

Esas olarak bu alanda görülen kafa karışıklığının temel nedeni, yukarıda ifade edilen “**görev tanımları**”nın yazılı olarak varolmamasıdır. Salt bu nedenden dolayı, gerek akademik kadroya yeni katılanlar, gerekse mevcut kadrolar, bütüne bakma gereği hissetmeksizin, çoğu kez kendilerine aktarıldığı biçimiyle, zaman zaman kendi anlayışları ve kimi zaman da kişisel arzuları doğrultusunda bireysel görev tanımlamaları yapma ve bunu genele yayma çabası içinde olabilmektedir.

“Sistem Yaklaşımı” ile bakıldığında, geçerli olan “klasik” anlayışın paralelinde, İTÜ Mimarlık Fakültesi’nin çıktısı, mimar ünvanıyla mezun ettiği profesyoneller; temel girdileri ise bu profesyonellere dönüştürmek üzere fakülteye kaydolan öğrencileri ve onları eğiten akademik kadrosudur. Eğitim sürecinin çıktısı olan profesyonellerin kalitesi, bu sürece katkıda bulunan akademisyenlerin bilgi birikimi ve kalitesinin yanı sıra, sisteme giren öğrencinin kalitesi ve süreçte kullanılan yöntem ve araçların niteliğiyle bire bir ilişkilidir.

İTÜ Mimarlık Fakültesi, her organizasyon gibi, organizasyona katılanların kendi kişisel gelişimlerine ilişkin bireysel amaçlarını da gerçekleştirebilecekleri, ancak bunu organizasyonun temel amaçları ile çelişkiye düşmeden yapabilecekleri bir kurumdur. Mimarlık eğitiminin temel amacı, meslek profesyonellerini mesleğin gerektirdiği entelektüel ve mesleki bilgi ve becerilerle donatabilmek olmalıdır. Mevcut örgütlenme biçiminde bunun yapılabilmesi için, çok sayıda uzmanlık alanına bölünmüş eğitim kadrosunun bu bilgi ve becerileri önce ayrı ayrı derslerde kazandırıp, ardından tasarıma nasıl aktarılacağına yollarını ortaya koyması; bu yollar içinde en uygununun ya da en uygun kombinezonların neler olduğunu bulup, çıkarması ve uygulaması gerekir. Bilim üreten ve bilimsel yaklaşımlara saygı duyan/duyması gereken bir kurumun davranış biçimi bundan farklı olamaz.

Proje yönetimi, mesleki uzmanlaşmanın içinde bulunduğumuz çağda ivmesi artan bilimsel gelişmelerin sonucu olarak kaçınılmaz hale geldiği, bir tek insanın ya da kuruluştan birden fazla alandaki gelişmeleri

değil uygulamasının, izlemesinin bile olanaksız hale geldiği bir ortamda üretimin parçalanmış yapısının yarattığı entegrasyon sorunlarını da ortadan kaldırmak üzere sebep-sonuç ilişkilerine dayanan biçimde gelişmiş bir disiplindir. Bu bakış açısıyla, Mimarlık Fakültesi'ne kaydolun her öğrenci bir "proje"dir. Bu bakış açısı, öğrencinin klasik "fonksiyonelleşmiş - functionalized" örgüt yapısı kapsamında üretim sisteminin bir ucundan girip, çeşitli işlevsel departmanlarda işlenen ve sistemin çıktısı olarak dış çevreye sunulan bir ürün olmaktan çıkıp; "projectized - proje tipi" bir üretimin asli konusu olarak algılanmasını ve bütün sistemin bu "proje"lere odaklanmasını gerektirir. Bu yaklaşımın klasik olandan farkı, bu "proje"lerin hedeflere uygun biçimde tamamlanabilmesi için eğitim sürecinin nasıl düzenlenmesi gerektiğinin önem kazanmasıdır. Eğitim sistemi, akademisyenlerin, ya da onlardan oluşan örgütsel birimlerin bireysel istek ve arzularına göre şekillendirilemeyecek kadar önemli bir konudur.

İTÜ Mimarlık Fakültesi'ndeki herhangi bir anabilim dalının, herhangi bir biriminde yer alan akademisyenlerin, kendi alanlarına ilişkin görev tanımları kapsamında yer alan işlevlerini hakıyla, yeterli düzeyde "yerine getirdikten sonra", kişisel gelişimleri için gerekli gördükleri diğer alanlarda da, yasal sınırlamalar içinde faaliyette bulunmaları, bu faaliyetlere zaman ayırmaları keyfiyeti kendilerine aittir. Ancak, 20 yıl öncesinin teknolojisi, görev bölüşümü, profesyonel ilişkileri söz konusu olduğunda, her konuda birşeyler bilen ve mimar kimliğiyle eğitime katkıda bulunan akademisyenlerin yer aldığı bir dönem ve o dönemin Mimarlık Fakültesinden, bir dönüşüm süreci yaşanarak, günümüzde çok farklı ilişkiler, bilgi birikimi, uzmanlaşma vb. koşulların geçerli olduğu bir ortamda, araştırma ve eğitimi "birlikte ve aynı düzeyde" gerçekleştirmesi gereken bir Mimarlık Fakültesi'ne ulaştığımız gözden kaçırılmamalıdır.

Akademik kadroyu oluşturan bireylerin kendilerinden gerek eğitim, gerekse araştırma açısından uzmanlaşmaları beklenen alanlar dışındaki gelişmelerini gerekçe göstererek, fakülte'deki görev tanımları dışındaki alanlarda eğitim ve araştırmaya katkıda bulunma isteklerinin yasal ve mantıksal dayanağı yoktur. Bu tür talep sahiplerinin kendi uzmanlık alanlarındaki çalışmalarını ne düzeyde gerçekleştirdikleri ya da gerçekten bir uzmanlık alanına sahip olup olmadıkları soruları sorulmaya başlandığında, cevaplarının hazır olması gerekir.

Bina Bilgisi Anabilim Dalı kendine çıkış yolları bulmaya çalışır ve bunu yeni kurulan bölümler, uzmanlık alanları ve yüksek lisans programları ile kısmen de olsa becerirken, kendi uzmanlık alanlarının gereğini yerine getiremeyen akademisyenlerden oluşan bir anabilim dalı haline gelmeye başladığımızı kendimize söyleyemeyiz, günün birinde birileri bunu bizlere söyleyecektir. Bu soruların şu anda sorulmuyor olması, hiç bir zaman sorulmayacağı anlamına gelmemektedir. Yapı Bilgisi Anabilim Dalı akademik kadrosu böyle davrandığında, kendisine ait uzmanlık alanlarında araştırma yapma, tez yürütme, uygulama ve bilirkişilik yapma yanlışlıklarına düşen ve aynı sağlıksız bakış açısıyla bunu en doğal hakkı olarak gören diğer anabilim dallarındaki akademik personelin argümanları karşısında elindeki dayanaklarını da kaybetmiş olmaktadır. Halihazırda, sistemin içindeki kapalı devrelerin süregelmesi ve denetim mekanizmalarının çalışmaması nedeniyle, bu türden örneklerin tahmin edilenden daha geniş bir alana yayıldığı izlenmektedir ve bundan da en büyük zararı anabilim dalımızın yanı sıra, esasen öğrenciler görmektedir.

Üniversite üst yönetimi, yüksek lisans programlarındaki öğrenci sayısını lisans düzeyine çekmeye çalışırken ve üniversitemizi araştırma açısından önde gelen kurumlardan biri yapmayı hedeflerken, halen Anabilim Dalı toplantılarında görev yüklerinin hesaplanmasında yüksek lisansın dikkate alınmaması gerektiği yüksek sesle söylenebilmektedir. Bu durum, yukarıda ifade edilen değişim ve dönüşüme ilişkin söylemlerin ve stratejilerin akademik kadro tarafından yeterince algılanmadığının bir diğer göstergesidir. Ancak, tüm bu gelişmeler ortadayken, halen daha akademik kariyerine yeni başlayan arkadaşları yanlış yönlendiriyor olmanın sorumluluğu, bu yanlış yapanların olacaktır.

Gündemdeki akreditasyon çalışmaları, mevcut yapılanma ve anlayışları gözden geçirmek açısından bir fırsat yaratmaktadır. Her şeyi gerektiği gibi tanımlamak, "biz" ve "onlar" diye bakmadan sorunları açıkça ortaya koymak ve çözümleri birlikte geliştirmek, bu güne kadar olmadığı ölçüde mümkündür. Herkesin "kendi ezberini bozması", saplantılardan ve yıllardır süregelen çekişmelerden sıyrılarak bütünün hedefleri açısından uygun çözümler üzerinde düşünmesinde yarar vardır. Aksi taktirde, 50 sene sonra da bu fakülte'de yapay "yapıcı" ve "binacı" ayırımlarına dayanan anlamsız ve gereksiz çekişmeler sürecektir.

Akreditasyon Çalışmaları Bağlamında Dersler ile Tasarım Stüdyolarının Entegrasyonuna İlişkin Alternatiflerin Değerlendirilmesi

Ölçek olarak büyüyen tüm organizasyonlarda formelleşme, yani standart ürün ve süreçlere doğru gidiş kaçınılmazdır. Literatürde yer alan "Problem Çözücü" ve "Profesyonel" organizasyonlardan farklı olarak "Programlı" organizasyonlar, ürünün yanısıra üretim süreçlerini ve örgütsel yapılarını formelleştirmek zorundadırlar. Formelleşme, bürokratik yapıyı güçlendirirken, organizasyonda yer alan tüm birimlerin "kesin sınırlarla" birbirinden ayrılmış görev tanımlarının yapılması zorunluluğunu da birlikte getirir.

Yalnızca ülkemizin değil, tüm dünya ölçeğinde de büyük üniversitelerden biri olan İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Mimarlık Fakültesi de küresel anlamda büyük mimarlık fakültelerinden biridir. Böyle bir kurumun idari ve bilimsel açılarından yönetimini, "problem çözücü" organizasyona yönelik yapılanmalarla gerçekleştirebilmek olanaklı değildir. Yukarıdaki açıklamaların ışığında, mimarlık bölümü kapsamında yer alan anabilim dallarının uzmanlık alanlarının kesin biçimde tanımlanmış ve birbirinden ayrılmış olmasının, organizasyonun büyüklüğü açısından kaçınılmaz olduğu ortadadır. İTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nün bilimsel örgütlenmesi 4 anabilim dalı altında gerçekleştirilmiştir. Her bir anabilim dalının görev ve işlevlerinin birbiriyle girişim yapmayacak biçimde kesin sınırlarla ayrıldığı bu örgütsel yapıda, tasarım stüdyolarının yürütücülüğü de bilindiği gibi bu anabilim dallarından sadece birinde yer alan öğretim üyeleri tarafından yapılabilmektedir. Bu durum, yine evvelce sözü edilen ve organizasyon teorisinde "durumsallık yaklaşımı" olarak ifade edilen bilimsel yaklaşımın da doğal bir sonucudur; **ölçek olarak büyük olan organizasyonlar formelleşmek zorundadır ve formelleşme, standart görev tanımları ile standart üretim süreçlerini zorunlu kılar**. Şu anda tartışılmakta olan akreditasyon, en genel anlamıyla bir Kalite Güvence Sistemi demektir ve özünde, önceden tanımlanmış küresel düzeydeki sınırların üzerinde niteliklere sahip standart girdi (öğrenci, öğretim elemanı, araştırmacı, örgütsel yapı) standart ürün (meslek profesyoneli - mimar) ve bu standart girdileri kullanarak, standart ürünleri oluşturacak standart üretim süreçleri (ders, proje, laboratuvar, araştırma, tez vb.) gerektirir. Bu standartlaşma sağlanmadan eğitim programları arasında öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimi yapılamayacağı gibi, mezun edilen meslek profesyonellerinin görev alacağı organizasyonların da küresel ölçekteki üretim faaliyetlerine bireysel olarak ya da ortaklıklar yoluyla katılması olanaklı değildir.

Tartışılan NAAB sistemi akreditasyon için kullanılacak sistemlerden biridir ve mimari proje stüdyolarını 5 düzeyde ele alarak her düzeyde kazandırılacak bilgi ve becerileri sistematik olarak tanımlamaktadır. Uzmanlık alanlarımızda yer alan ve derslerde öğrenciye aktarılan bilgi ve becerilerin tasarım sürecine entegrasyonu için çeşitli yollar mevcuttur. Bu güne kadar başvurulan yöntemin temel araçları olan "Uygulama Projesi" ve "Mimari Proje 5: Uygulama Projesi" stüdyolarında Yapı Bilgisi Anabilim Dalı öğretim elemanları tarafından öğrenciye bizzat proje yaptırılarak bu entegrasyonun sağlanmaya çalışıldığı bilinmektedir. **Mimari Proje 5: Uygulama Projesi** çözümü öncesinde ve sonrasında, Uygulama Projesi ile entegrasyonun sağlanmaya çalışıldığı, daha önceki yıllarda ise "ağırlıklı proje" vb. yaklaşımlarla bu yönde çaba sarfedildiği de birçoğumuzun bilgisi dahilindedir. Ancak tüm bu çabalar, derslerde kazandırılan bilgi ve becerilerin proje stüdyolarına aktarılmadığına ilişkin şikayetleri ortadan kaldıramamıştır. Sorunun çözümü için önerilen ve uygulanan "Mimari Proje 5: Uygulama Projesi" çözümü ise bu entegrasyonu sağlamaktan uzak olup, yukarıda ifade edilen bireysel taleplerin karşılanmasına hizmet etmekten öteye geçememiştir. Daha da kötüsü, bu yaklaşım ile, evvelce entegre edilmesi gereken konu alanlarının çokluğu nedeniyle zaten amacına ulaşamayan Uygulama Projesi stüdyosu kapsamına bu kez, avan proje aşamasının da dahil edilmesi sonucunda, bu stüdyoya kaldıramayacağı ek yükler yüklenmiştir. Bu yaklaşımda, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı'nın çeşitli bilim dallarına mensup öğretim üyeleri proje yürütücüsü olarak görev yapmaktaydı. Özellikle Mimari Proje 5'de 14 haftalık bir sürede kimi zaman ölçek olarak "büyük" ve yapısı açısından da "karmaşık" sınıfına giren proje konuları öğrenciye verilmekte; belirtilen süre içinde söz konusu projelerin gerek ön projesi, gerekse kesin ve uygulama projelerinin tamamlanmasına çalışılmaktaydı. Bu kapsam ve sınırlar içinde belirtilen hedeflere ulaşılabildiğini söylemek güçtür.

Bu yaklaşımda eksik kalan bir diğer nokta, derslerin tasarım stüdyoları ile entegrasyonu açısından bu gün dönülmüş olan "Uygulama Projesi" ya da önceki "Mimari Proje 5: Uygulama Projesi" çözümünün, dört yıllık eğitim programı içinde yalnızca bir projede bu entegrasyonun yapılabilmesine neden olmasıdır. **NAAB sisteminde tanımlanan proje düzeyleri incelendiğinde, her düzeye ilişkin olarak entegrasyonu sağlanacak çok sayıda konunun varlığı açıkça görülmekte olup, bu nitelikte bir entegrasyonun sadece bir yarıyıldaki yer alan bir tek proje ile sağlanmasının olanaklı olmadığı görülmektedir.** Konumu ve derslerde kazandırılan bilgi ve becerilerin tasarım sürecine entegrasyonuna yönelik şikayetlerinin doğal sonucu olarak, bu argümanı öncelikli olarak ve altını çizerek, yüksek sesle söylemesi gereken anabilim dalı, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı'dır. Diğer anabilim dalları şu ya da bu gerekçe ile bu düzeylerin her birinde entegrasyonun zorunlu olduğu gerçeğini görmezden gelme ya da yokmuş gibi gösterme davranışında bulunsalar bile, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı bunu yapamaz, yapmamalıdır. Aksi taktirde kendi argümanları ile çelişkiye düşmüş olur; bu güne kadar seslendirdiği şikayetlerinde samimi ve dürüst olmadığı inancı doğar.

Yapı Bilgisi Anabilim Dalı'nın her biri kendi alanlarında uzmanlaşmış öğretim elemanları, "Mimari Proje 5: Uygulama Projesi" ya da "Uygulama Projesi" alternatifinde, proje kapsamında bir yarıyıl boyunca çeşitli altsistemlerin entegrasyonuna yönelik bilgi ve becerilerin tasarıma entegrasyonunu gerçekleştirirken, ister istemez ağırlıklı olarak kendi alanlarına ilişkin konuları öne çıkarmakta, her konuya gerektiği biçimde yer verilmesi mümkün olamamaktadır. Bu yaklaşım sonucu öğrenci, seçilen proje tipolojisine de bağlı olarak, örneğin, yalnızca taşıyıcı sistem, ve pasif iklimlendirme, ısıtma sistemleri açısından yoğun biçimde ele alınan bir projelendirme sürecini yaşarken, akustik, havalandırma, malzeme seçimi, maliyet, yapım teknolojisi vb. birçok konuya yeterince değinilememekte; çoğu kez bu konuların bazılarını hiç yer

verilmemektedir. Entegrasyona yönelik başka stüdyo da mevcut olmadığından entegrasyon çabalarının sınırlı kaldığı ve amacına ulaşamadığı görülmektedir.

“Mimari Proje 5: Uygulama Projesi” ve “Uygulama Projesi” çözümlerinin alternatifi olan, her düzeydeki projede danışmanlık, eşyürütücülük ve jüri yaklaşımları ile her projede ve her yarıyılıda bu entegrasyonu gerçekleştirmenin yolları açıktır. Bu alternatifi görmezden gelip, “biz de mimarız, biz de proje yürütücüsü olmak istiyoruz” bireyselliğine ve keyfiliğine saplanmak, daha iyiyi yapabilmenin önündeki en önemli engeldir. Danışmanlık, eşyürütücülük ve jüri yaklaşımının geçmişteki ve halen bitirme projesinde süregelen uygulamalarındaki yanlışlıklar, bu alternatiflerin yok sayılması için yeterli değildir. Bunların her biri, yazılı olarak tanımlı hale getirilecek ve tüm öğretim üyelerince uyulması gereken yöntemlerle son derece etkin biçimde kullanılabilir yaklaşımlardır. NAAB sistemindeki 5 düzeye uygun proje tipolojileri ve bunların yarıyılları belirlendikten sonra, her düzeyde danışmanlık, eşyürütücülük ve jüri yaklaşımlarından hangilerinin uygulanacağına ilişkin bilimsel ve mantıksal esaslara dayanan belirlemeler yapıldığında, her proje için hangi uzmanlık alanlarından danışmanlıkların ve jüri üyeliklerinin gerekli olduğu aynı metin içinde tanımlanmalıdır. “Zorunlu uzmanlık alanlarındaki danışman ya da jüri üyelerinden birinin bile onayı olmaksızın proje başarılı sayılamaz” şartı da bulunduğu, öğrenci projesini geliştirirken zorunlu olarak ilgili uzmanlık alanıyla gereken ilişkiyi kuracaktır. Günümüzdeki uygulamada, bitirme projesinde taşıyıcı sistemi olmayan bir bina ya da yapı fiziği veya maliyet açısından ciddi yanlışlıklarla dolu bir projenin başarılı sayılması mümkündür ve görüldüğü kadarıyla bu uygulamaya kimsenin ciddi ve sistematik bir itirazı yoktur. Esas düzeltilmesi gereken uygulamalar bunlardır ve bunları düzeltmenin yöntemi vardır.

NAAB kapsamındaki entegrasyonun proje düzeylerine bağlı olarak tanımlanması gerekliliği, danışmanlık, eşyürütücülük ve jüri sistemlerinin yanısıra Uygulama Projesi gibi bir stüdyonun da yürütülmesine engel değildir. Ancak, bu iki yöntemin birlikte uygulanması talebinin diğer anabilim dalında dirençle karşılaşma ve reddedilme olasılığı yüksektir. Danışmanlık, eşyürütücülük ve jüri yaklaşımlarının kombinezonundan oluşan birinci alternatifin önerilmesi ancak kabul edilmemesi durumunda bir proje stüdyosunun Yapı Bilgisi Anabilim Dalı tarafından yürütülmesi alternatifinin kabul edilmiş olması ve eski uygulamaya dönülmesi bir çelişkidir. **Tek başına bir proje stüdyosu çözümü, yani entegrasyona ilişkin gerekliliklerin bir tek proje kapsamına yüklenmesi (Uygulama Projesi), NAAB sisteminde ifade edilen “5 düzeyin herbirinde entegrasyonun sağlanması” zorunluluğunu yerine getirmemektedir.**

Yapı Bilgisi Ana Bilim Dalı’ndaki Uzmanlık Alanlarında Yer Alan Derslerde Kazandırılan Bilgi ve Becerilerin Tasarım Stüdyolarına Entegrasyonunun Yöntemine İlişkin Değerlendirme

Proje ve Yapım Yönetimi birimi olarak, yıllardır içinde yer aldığımız Yapı Bilgisi Anabilim Dalı’ndaki tasarıma yönelik stüdyolara “mimar” kimliğimiz dolayısıyla ve yukarıda ifade edilmeye çalışılan sağlıklı bakış açısının ve zorlamaların sonucunda yapmaya çalıştığımız katkının biçimindeki yanlışlığın farkına vardığımız noktadan itibaren, eğitime olan katkımızın niteliği ve biçimini sorgulamaya başladığımız, Anabilim Dalı toplantılarında ifade edilen görüşlerimizle sabittir. Esas olarak ürünün (product) tasarımına değil, fakat bu ürünün üretim sürecinin (process) tasarımına yönelik yönetimsel ve maliyete ilişkin konularda uzmanlaşan birimimiz, günümüzde artık ayrı bir disiplin haline gelen “Yapım Projelerinin Yönetimi - Construction Projects Management” alanında çalışmakta olup, söz konusu tasarım stüdyolarına gerek Mimari Proje 5, gerekse Uygulama Projesi formatındaki katkısının danışmanlık ve jüri yaklaşımı şeklinde olabileceği kanaatindedir.

Her biri “Mimarlık Bilimleri - Architectural Sciences” kapsamında yer alan tanımlı ve net bilimsel alanlara oturan uzmanlıklara sahip olan Yapı Bilgisi anabilim Dalı kapsamındaki diğer birimler için de aynı koşullar geçerlidir. Bu açıdan, Taşıyıcı Sistemler Birimi’nin stüdyolara katkısının biçim ve niteliğinin Anabilim Dalı kapsamındaki tüm birimler için bir örnek oluşturduğunu, diğer birimler için de uygulanabilir nitelikte olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar görülmektedir. Anabilim Dalımızdaki akademisyenlerin bir bölümünün “ezberi”, bu metinde ortaya konan görüşlere ters düşebilir. Ancak, salt bu nedenle ifade edilen görüşlerin, üzerinde düşünülmeden reddedilmesinin esas zararı yine eğitim sistemimize ve yanısıra Yapı Bilgisi Anabilim Dalı kapsamında yer alan bilimsel alanların kendisine olacaktır.

Anabilim Dalı üyelerimiz, konuya hiç bir zaman “biz” ve “onlar” şeklinde yaklaşma eğiliminde olmamalıdır. Temel düşüncemiz, bir hizmet üretmek için aynı organizasyon içinde bir araya gelmiş bireyler olduğumuzdur. Kendi alanlarımızın sınırlarını işaretleyip onu korumaya yönelik bir bakış açısının sonucu olan yüksek duvarlı kaleler ve onların içinde de iç kaleler oluşturup faaliyetlerimizi yönlendirmek, asla benimsediğimiz bir yaklaşım olamaz. Böyle olmadığıın en açık kanıtı, diğer anabilim dallarının kadrosunda olup, çalışmaları itibarıyla belli standartları yakalayan akademisyenlerin anabilim dalımızda öğretim üyelerince kurulup yürütülen yüksek lisans programlarının tezlerinde yürütücü olmalarından duyduğumuz mutluluktur. Kurumun amaçlarını gerçekleştirmede, kuruma ve onun “projeleri” olan öğrencilere en doğru katkıyı nasıl yapabileceğimizin arayışı içerisindeyiz. Bu amaç doğrultusunda, bizler için “kimlerle saf tutacağımız” değil, “kimlerle işbirliği yapabileceğimiz” sorusuna cevap aramak önem taşımaktadır.

Sonuç

Yukarıda ifade edilen görüşler, Yapı Bilgisi Anabilim Dalı'nın bireylerinden bir bölümünün kendisine yönelik özeleştirisi olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Nietzsche'nin "komşunu sevme, sana uzak olanı sev" sözüyle ortaya konan, eleştiriyi açık olma ve "dönüp kendine bakabilme" niteliğinin, hayatta kalabilmek için gereken "açık sistem" özelliklerinden biri olduğu bilinciyle kaleme alınmıştır. Aksi taktirde ulaşacağımız nokta, "kapalı sistem" örneği olan bir zembereklı saat gibi dağılmak ve günün birinde yine birilerinin gelip sistemi "kurmasını" beklemekten ibarettir.

Tüm bu eleştirilerin ışığında, sorunun aslında sadece Uygulama Projesi'nin "mevcut yapısına dokunulmadan nasıl yürütüleceği" ile sınırlı bir arayış ve bakış açısıyla çözülemeyeceği açıkça anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, problemin tanımının ve çözüme ilişkin önerilerin Mimarlık Bölümü'nün bütünü tarafından yapılması ve "ortak akıla" dayanan bir çözümün köktenci yaklaşımlarla ortaya konması esastır. Bu amaçla, öncelikli probleme ilişkin tanı ve daha sonra da çözüm üzerinde bir uzlaşma aranmalıdır. Karşı karşıya olduğumuz sorun, salt kendi alanlarımızı savunarak ve düzenleyerek ya da "diğerlerine" yapacağımız dayatmalarla çözümlenebilecek türden değildir. Geliştireceğimiz çözüm ile, her alanda evrensel ve çağdaş olma iddiasındaki kurumumuzun, kendi alanında örnek oluşturması açısından da önemlidir.

Bu değerlendirmelerin ışığında temel sorun, mevcut sistemin yıllar öncesinin mesleki uygulamaları, yapı üretim teknolojisi, uzmanlaşma düzeyi ve bunların eğitime yansımaları sonucu şekillenmiş yapısıyla günümüzdeki ihtiyaçlara cevap verememesi olarak tanımlanabilir. Çok kapsamlı bir üretimin konusu olan binanın üretim sürecinin her aşamasında (ön karar, tasarım, ihale, yapım, işletme) ve bu aşamalarda işlevleri üstlenen çok farklı türdeki organizasyonların (tasarım ofisi, proje yönetimi firmaları, yüklenici firmalar, malzeme üreticisi/pazarlayıcısı firmalar vb) çeşitli pozisyonlarındaki çok sayıda işlevi üstlenmek durumunda olan mimarların lisans düzeyindeki eğitiminde, çeşitli uzmanlık alanlarına ilişkin olarak edindikleri bilgi birikiminin, proje stüdyolarında tasarlama sürecine aktarılamaması, sorunun temel kaynağı olarak görülmektedir.

Çözüm, bu bütünleştirmeyi sağlayacak yöntem ve örgütsel yapılanma modelinin ortaya konması ve uygulamaya aktarılmasında yatmaktadır. Mevcut yapıda:

- Akademik örgütlenmenin olmazsa olmaz metinleri olan anabilim dalı ve kapsamındaki uzmanlık alanlarına karşılık gelen birimlerin ve bu birimlerde görevli öğretim elemanlarının görev tanımları yazılı olarak mevcut değildir. Bu nedenle, iyi niyetle de olsa, kişisel ve keyfi görev tanımları ve görevlendirmeler yapılabilmektedir.
- Makro düzeydeki örgütlenme modeli (bölümleşme = uzmanlaşma) açısından yapılan düzenlemeler, mikro düzeydeki yapılanmalara, akademik örgütlenmeye ve eğitime yansımamaktadır. Bir diğer deyişle, stratejik kararlar, taktik ve operasyonel düzeye henüz inmemiştir. 30 yıl öncesinin mesleki örgütlenmesine uygun biçimde tasarlanan; mimarlık, şehir planlama, peyzaj, iç mimarlık, yapım yönetimi vb alanlarında uzmanlıkların olmadığı, mimarların tüm bu işleri genel bir bilgi düzeyi ile üstlendiği bir profesyonel yapılanmaya yönelik eğitim modelinin revize edilip, örgütlenme açısından, makro düzeyde, her bir uzmanlık alanına ilişkin ayrı bölümlerin fakültemizde kurulmuş ve eğitim için 4+2 modeli benimsenmiş olmasına karşılık, mikro düzeyde hala bu uzmanlıklara ilişkin projelerin (şehircilik projesi, restorasyon projesi vb) mimari proje stüdyolarına entegre biçimde değil, paralel olarak eğitim planında ayrıca yer alması mimarlık eğitimindeki düzenlemelerde makro ve mikro ölçeklerin bütünleşik biçimde düşünülmediğini ortaya koymaktadır. 4+2 modeli henüz gerçek anlamda hayata geçmemiştir; Mimarlık Tezsiz Yüksek Lisans Programı'na yapılan başvuruların azlığı ve kontenjanlar bunun göstergesidir.
- 30 yıl öncesinin akademik bilimsel çalışmalar açısından beklenen düzeyinin, günümüzün küreselleşen ve dünya ile rekabet etmesi istenen akademik kurumları için geçersizleşmiş olmasına ve çeşitli uzmanlık alanlarında çalışan akademisyenlerden evrensel düzeyde yarışabilecek bilimsel çalışmalar istenmesine karşılık, mimarlık gibi çok kapsamlı ve karmaşık bir alanın, öğretim üyelerince tümüne hakim olunması talebi bir ikilem oluşturmaya devam etmektedir.
- Üniversitenin özgörü ve özgörev metinlerinin yanısıra, fakülte ve mimarlık bölümünün metinlerinin ve akreditasyona ilişkin metinlerin gereği yerine getirilmemektedir. Bu metinlerin bir bölümününü uygulamaya konulup, bir bölümünün görmezden gelinmesi sistem yaklaşımına terstir ve tüm çabaların sonuçsuz kalmasına neden olmaktadır.
- Mimari proje stüdyoları, avan proje tasarımına yönelik sınırlı bir yaklaşımla etkinlikten uzak biçimde yürütülmektedir. Bunun paralelinde bitirme projelerine de aynı sorunlar taşınmakta, bitirme projelerinde bir çok uzmanlık alanı temsil edilmemekte, bu alanların bilgi birikiminin projelere ne düzeyde yansıdığı ölçülmemekte, değerlendirme sürecine dahil edilmemektedir.
- Mimarlık Bilimleri kapsamında yer alan çeşitli altsistemlere ilişkin bilgilerin, proje stüdyosu kapsamında entegrasyonu, öğretim programının tümüne yayılmak yerine, yalnızca Uygulama Projesi'ne yüklenmekte ve burada da etkin olmayan sonuçlar alınmaktadır.

- Her biri kendi uzmanlık alanında yetkin olan uzmanların, diğer uzmanlık alanlarında da bilgi sahibi oldukları/olmaları gerektiği varsayılarak uygulama projesi stüdyosu yürütücüsü olmaları sağlanmakta, sürenin sınırlı oluşu da buna eklendiğinde, sonuçta ortaya, belirli uzmanlık alanlarında yoğunlaşmış, ancak bütünü itibarıyla bir çok noktası çözülmemiş ya da ortalama düzeyde ele alınmış, sıradan projeler çıkmaktadır. Aynı dar bakış açısı, bitirme projelerine de taşınmakta, örneğin yapı bilgisi anabilim dalından jüriye katılan bir üyenin, bu alandaki tüm uzmanlıkları temsil etmesi ve projeleri değerlendirmesi beklenmektedir.
- Günümüzde bir çok yönüyle İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin 30 yıl önceki durumunda olan özel ya da kamu üniversitelerinin mimarlık bölümlerinde, öğretim üyelerinden farklı alanlarda ders vermeleri talep edilmekte olup, benzer durumları salt eğitim kurumlarında değil, her tür organizasyonda görmek mümkündür. İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin her alanda uzmanlaşmış kadrosundan yararlanma biçiminin bu kurumlarla aynı yapıda düşünülmesi, üniversitenin kaynaklarının etkin kullanılmaması sonucunu doğurmaktadır.

ÖNERİLEN MODELİN İLKELERİ, YAPISI ve BİLEŞENLERİ

TEMEL İLKELER

Önerilen modelin çıkış noktasındaki temel ilkeler aşağıda sıralanmıştır:

- Makro düzeydeki örgütlenme modeli (bölümleşme = uzmanlaşma, 4+2 yıllık model) açısından yapılan düzenlemeler, mikro düzeydeki yapılanmalara, akademik örgütlenmeye ve eğitime yansımalıdır. Stratejik kararlar, taktik ve operasyonel düzeylere taşınmalıdır.
- Üniversitenin özgörü, özgörev metinleri gibi stratejik yönetime ilişkin tüm metinler doğrultusunda, fakültemiz, mimarlık bölümü ve anabilim dallarının ve kapsamlarındaki uzmanlık alanlarının görev tanımı, amaç ve işlevlerine yönelik metinlerinin yazılı olarak ortaya konmasının yanısıra, gerek bu metinlerin, akademik yükseltme ve atamaya ilişkin metinlerin ve gerekse akreditasyona ilişkin metinlerin gereği yerine getirilmelidir.
- Akademik birimler her düzeyde kendi performanslarına ilişkin planları yazılı olarak yapmalı, salt eğitim açısından değil, araştırma ve bilimsel çalışma ile uygulama açılarından bunların gerçekleşip gerçekleşmediğini izlemeli ve denetlenmelidir. "Ölçemiyorsanız, yönetemezsiniz".
- Eğitim, gerçek hayatın bir benzetimi olmalı, gerçek hayattaki uygulamalara "mümkün olduğunca" yaklaşabilmelidir.

MODELE İLİŞKİN İLKELER

Bu temel ilkelerin ışığında, Mimari Proje Stüdyoları ile mimarlık bölümü eğitim planında yer alan derslerin entegrasyonuna yönelik öneri modelin yapısı aşağıda tanımlanmıştır:

- Derslerin stüdyolar ile entegrasyonu noktasal değil, çizgisel olmalı; entegrasyon, bir tek proje kapsamında değil, tüm mimari proje stüdyolarında esas alınmalıdır. Entegrasyonun yarıyıl ve proje tipolojisi bazında nasıl sağlanacağına ilişkin master planlar ve uzmanlık alanlarının katılımı ve değerlendirmedeki ağırlıkları, amaçlara paralel olarak ve yazılı biçimde tanımlanmalıdır.
- Her yarıyılta sadece "**bir proje stüdyosu**" yer almalıdır.
- Tüm mimari proje stüdyolarındaki projeler, proje yönetimi anlayışı gereği "**proje takımları**" tarafından gerçekleştirilmelidir.
- Proje takımlarındaki roller, yarıyıl ve proje tipolojisi bazında ilkesel olarak bir "**master plan**" ile tanımlanmalı, tasarım uzmanlık grubunda yer alan bir öğretim üyesi, bu takıma liderlik etmelidir.
- "**Takım liderleri**", master plan kapsamında tanımlanmış rolleri üstlenecek uzmanları, ilgili uzmanlık alanlarındaki listelerden seçebilmelidir. Asıl olan rollerdir; ancak, takımın iletişimini ve motivasyonunu artıracak kişisel tercihler takım lideri tarafından yapılabilir.
- Uzmanlık grupları, mevcut olanların yanısıra, güncel ve gelişmekte olanları da içermeli (otomasyon vb), bu alanlarda fakülte bünyesinde yer almayan uzmanlar, uygulamadaki profesyonel uzmanlar arasından temin edilmelidir.
- Mimari Proje 6 ve Mimari Proje 7 bütünleşik olarak ele alınmalıdır (Bkz. Şekil 1). Öğrenci, Mimari Proje 6'da tasarladığı projeyi, Mimari Proje 7'de tamamlamalıdır. Böylece, tanıdığı ve çeşitli altsistemlerin bir bölümünü de ele alarak halihazırda çözmüş olduğu projeyi, tümüyle geliştirmek için yeterli zamanı olabilecektir.
- İlk 6 projede, birincil ve ikincil uzmanlık alanlarındaki uzmanlar, proje takımına "**eşyürütücü**" olarak katılmalıdır.
- İlk 6 projede kısmen projeye dahil olan uzmanlık alanlarının, Mimari Proje 7'de, 6. projedeki uzmanlıklar hariç tümü, projeye "**danışman**" olarak katılmalı; projenin temel amacı, binayı

oluşturan tüm altsistemlerin tasarımı ve “birbiriyle entegrasyonu” açısından öğrenciye yetkinlik sağlamak olmalıdır.

- Mevcut uygulama ile karşılaştırıldığında hem mimari tasarım hem de altsistemlerin tasarımı açısından son derece yoğun ve ağır bir yapıya sahip olacak Mimari Proje 6 ve mimari Proje 7 için ayrılan sürelerin de artması gerekir. Her iki proje stüdyosu, **haftada 2 tam gün** boyunca sürmelidir.
- Bitirme projesi, öğrencinin edindiği tüm tasarlama bilgi ve becerisini ortaya koyduğu bir proje olarak ele alınmalıdır. Önceki projelerde yer alan tüm uzmanlık alanlarındaki yetkinliği ölçülmeli, bu ölçümü yapmak üzere gereken tüm uzmanlık alanlarından gelen uzmanların jüride temsili ve değerlendirmeye **tanımlanmış ağırlıklarda** katılımı sağlanmalıdır. Projenin başarılı olarak değerlendirilebilmesi için tüm uzmanlık alanlarının **onayı** aranmalıdır. Belirli açılardan eksik yönleri olan ve başarısız bulunan projelerin tamamlanarak bir sonraki dönem verilebilmesine olanak sağlanmalıdır.
- Şehircilik Projesi ve Restorasyon projesi gibi projeler, makro düzeydeki gelişmeler ve düzenlemeler dikkate alınarak, ayrı proje olmaktan çıkarılmalı; 4+2 modelinin son iki yılında gerçekleştirilmek üzere Mimarlık Tezsiz Yüksek Lisans Programı’na taşınmalıdır (Bkz. Şekil 2). Şehircilik, Mimarlık Tarihi, Restorasyon derslerinin bilgileri, diğer uzmanlık alanlarında olduğu gibi, belli yarıyıl ve tipteki Mimari Projelerde entegre edilmelidir. Böylece, öğrencinin her yarıyıl da tek bir projeye, gerektiği düzeyde zaman ayırması olanağı sağlanmalıdır.

MODELİN BİLEŞENLERİ

Önerilen modelin hayata geçirilmesi için gereken organlar, bunların görev ve yetkileri ile aralarındaki ilişkiler aşağıdaki başlıklar altında tanımlanmıştır.

A. ORGANİZASYON

Mimari Proje Stüdyoları’nın, planlanan amaçlarına ulaşabilmesi için örgütsel boyutta varılması gereken organlar ve bunların işlevleri açıkça tanımlanmalıdır. Önerilen modelde yer alan organlar ile işlev ve ilişkileri aşağıda ifade edilmektedir.

Fakülte Kurulu (FK)

Fakülte ölçeğinde eğitim/öğretime ilişkin en üst düzeydeki organ olan ve görevleri yasa ile tanımlanmış bulunan Fakülte Kurulu (FK), “Mimari Proje Stüdyoları Yürütme Komitesi”ni (MPSYK) oluşturur ve bu komitenin çalışmalarını, kendisine her yıl başında sunulan **master plan**, **çalışma planı** ve sonunda sunulan **ilerleme raporları** ile denetler.

Mimari Proje Stüdyoları Yürütme Komitesi (MPSYK)

Bu komite, aşağıda belirtilen tüm **birincil** ve **ikincil uzmanlık alanlarından** seçilen birer üyeden oluşur. Fakülte Kurulu Başkanı, kurula başkanlık yapar. Komitenin görevi, Fakülte Kurulu’ndan aldığı yetki doğrultusunda, Mimarlık Bölümü’nün tanımlanmış özgörü (vizyon) ve özgörevine (misyon) ve akreditasyon dokümanlarında yer alan ilkelere uygun olarak, bölümün ders planında yer alan derslerde ele alınan konuların mimari proje stüdyolarına entegrasyonu için gereken **yönetimsel işlevleri** (planlama, organizasyon, yürütme, denetim) yerine getirmektir.

Tasarım Uzmanlık Grubu (TUG)

Mimari tasarım sürecini yönlendirmek ve ilgili uzmanlık alanlarıyla koordinasyonu sağlayarak, binayı oluşturan altsistemlerin mimari proje ile entegrasyonunu sağlamak üzere **proje takımına (PT)** liderlik yapan, tasarlama metodolojisi konusunda uzman öğretim üyeleri ve mimarlardan oluşur.

Birincil Uzmanlık Alanları Grubu (BUAG)

Mimari proje kapsamında geliştirilen binayı oluşturan yapı altsistemlerinin ve yapı üretim sisteminin tasarım sürecine entegrasyonu ile ilişkili alanlardır. Kapsamında Taşıyıcı Sistemler, Yapı Malzemesi, Yapı Elemanları, Akustik, Aydınlatma, Isıtma, Havalandırma, Yangın, Sağlık Donatımı, Otomasyon ve Yapım Yönetimi alanlarında uzmanlığı olan öğretim üyelerinin yanısıra, konularında **deneyimli** ve **uzman** mimarlar, inşaat, makina, elektrik, tesisat, elektronik, işletme mühendisliği profesyonelleri yer alır.

İkincil Uzmanlık Alanları Grubu (İUAG)

Binanın tasarımını etkileyen çeşitli faktörleri içeren alanlardır. Kapsamında Şehircilik, Mimarlık Tarihi, Restorasyon, Peyzaj alanlarından öğretim üyelerinin yanısıra, konularında **deneyimli** ve **uzman** mimarlar, şehir/bölge plancıları, mimarlık tarihi, restorasyon, peyzaj ve iç mimarlık profesyonelleri yer alır.

Proje Takımı

Proje, sınırlı süresi olan, tekrar etmeyen, bir kez gerçekleştirilen, karmaşık bir üretim faaliyetidir ve proje paydaşlarının oluşturulan proje organizasyonu, üretimin bitişiyile dağılır. Çok sayıda altsistemin oluşturduğu yapılar, karmaşık ürünlerdir ve bunların tasarım, yapım ve kullanım süreçlerine ilişkin kararlar, bu altsistemlerin tasarım ve yapımında uzmanlaşmış disiplinlerdeki uzmanların eşgüdümü çalışmaları ile gerçekleştirilebilir. Eğitimin, gerçek hayattaki uygulama sürecinin bir benzetimini içermesi esas alınır, benzer rollerin mimari proje tasarım sürecinde de aynı aktörlerce üstlenilmesi çoğu kez uygun bir yaklaşımdır. Yukarıda tanımlanan her bir uzmanlık alanından, Tasarım Uzmanlık Grubu'nda (TUG) yer alan bir öğretim üyesinin **takım lideri** olarak görevlendirildiği çok sayıda stüdyoda, **MPSYK** tarafından hazırlanan master plan ilkelerine uygun olarak katılımı sağlanan ilgili uzmanlık alanları ve projenin sahibi olan öğrenci, proje takımının asli üyeleridir.

B. PLANLAMA

Fakülte Kurulu tarafından oluşturulan (**MPSYK**), akreditasyona ilişkin metinlerde belirtilen ilkeleri de göz önüne alarak, yarıyıl bazında mimari proje stüdyolarının amaçları ile bu amaçlar doğrultusunda verilecek proje konularının belirlenmesi ve hangi projelerde, hangi uzmanlık alanlarının **proje takımına** katılacağına ilişkin **master planları** hazırlamakla yükümlüdür. Bu planlar, Fakülte Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe girer.

MPSYK, mevcut uzmanlık alanlarının yanısıra, **gelişmekte olan uzmanlık alanlarında** fakülte kadrolarının sayısı ve nitelik açısından yeterli düzeyde olması konusunda gereken insan kaynakları planlarının hazırlanmasına katkıda bulunur. **MPSYK**, mimari proje stüdyolarındaki yöntem ve değerlendirme sistemi konusundaki ilkeleri de **master planda** belirtilen ilkelere uygunluğunu gözeterek belirleme işlevini üstlenir.

C. YÜRÜTME

MPSYK, operasyonel düzeydeki yürütme faaliyetleri kapsamında, her yarıyıl görevlendirilecek Mimari Proje Stüdyosu (**MPS**) yöneticilerini, Bina Bilgisi Anabilim Dalı kadrosundaki öğretim üyeleri arasından belirler. Belirlenen öğretim üyeleri, **master plan** ilkelerine uygun içerik ve formatta proje önerilerini hazırlayıp, komiteye sunarlar. Komitenin onayını alan proje önerileri uygulamaya alınır.

Her **MPS** yöneticisi, master planda belirtilen uzmanlık alanları esas olmak üzere, **MPSYK** tarafından her yıl güncellenen listede bulunan Birincil ve İkincil Uzmanlık Alanları'nda (**BUAG** ve **İUAG**) yer alan uzmanlar arasından olmak kaydı ile, birlikte çalışmak istediklerini **MPSYK**'ne bildirir. **MPSYK**, uzmanlık alanlarındaki öğretim üyeleri için yapılan talepleri, oluşan yükleri gözeterek sonuçlandırır ve onaylar.

MPSYK, uzmanlık alanları ile, bu alanlarda bulunan öğretim üyelerinin listesini her yıl gözden geçirir, gerekirse revize eder; fakültede bulunmayan ya da sayıca eksik olan uzmanlık alanlarını insan kaynakları planlamasına veri oluşturmak üzere Fakülte Kurulu'na bildirir; geçici olarak uygulamadan ve diğer akademik kuruluşlardan ihtiyaç duyulan tür ve sayıda uzmanı temin eder.

D. DENETİM

MPSYK, stratejik düzeydeki hedef ve amaçları ortaya koyduktan ve taktik düzeydeki yöntem ve araçları belirledikten sonra operasyonel düzeydeki işleyişi izler. İlerlemenin hedef ve amaçlara uygunluğunu denetler. Gerçekleştirilen projelerin başarı düzeyini ve bağlı olarak sistemin işleyişi konusundaki aksamaları belirler ve düzeltici önlemleri, sunduğu raporla Fakülte Kurulu'na (**FK**) önerir.

RİSKLER

Önerilen modelin uygulanmasına ilişkin riskler aşağıda sıralanmıştır:

- **Tartışma ve Kabul Sürecinde Akademik Direnç:** Model, tüm anabilim dallarının "**alıştığı**" düzene köktenci değişimler getirmekte olup, akademik kadronun önemli bir bölümünden direnç göreceği açıktır. Tek çözüm, modelin yeterli süre tartışılmasına olanak sağlamak ve tüm kadronun üzerinde uzlaşabilmesinin yollarını bulmaktır.
- **Uygulama Sürecinde Sulandırma ve Ajitasyon:** Modelin bir "dayatma" sonucu kabul ettirilmesinin kabul edilemez bir yaklaşım olduğu ve esasen bir sonuç vermeyeceği açıktır. Gönülsüzce kabullenilen çözümlerin uygulamada sulandırılacağı ve amacından uzaklaşacağı açıktır. Önceki benzer uygulamalarda gösterilen bireysel keyfiliklerin burada da tekrar etmesi ve proje takımlarında çeşitli huzursuzlukların ortaya çıkması yüksek ihtimaldir. Proje takımlarının, birbiriyle anlaşılan üyelerden oluşturulmasına olanak vermek bir çözüm getirebilir; bu uygulama günümüzde bitirme ödevi için zaten geçerlidir. Ancak, keyfi davranışlarda bulunmanın yaptırımını olmadığı sürece bunun yeterli olmayacağı da açıktır.

FAKÜLTE KURULU

Mimari Proje Stüdyoları
Yürütme Komitesi

Birincil Uzmanlık Alanları (12 adet):

Taşıyıcı Sistemler, Malzeme, Yapı Elemanları, Akustik, Aydınlatma, Isıtma, Havalandırma, Yangın, Sağlık Donatımı, Otomasyon, Yapım Yönetimi

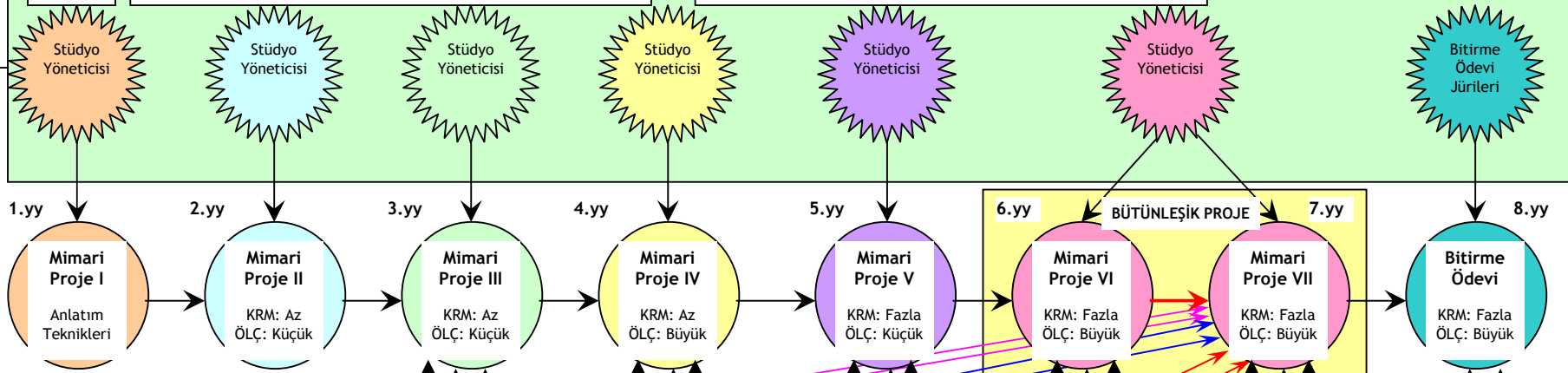
İkincil Uzmanlık Alanları (6 adet):

Şehircilik, Mimarlık Tarihi, Restorasyon, Peyzaj, İç Mimarlık, Endüstri Ürünleri Tasarımı

TUG

BİNA BİLGİSİ ABD ÖĞRETİM ÜYELERİ

MİMARİ PROJE STÜDYOSU YÖNETİCİLERİ

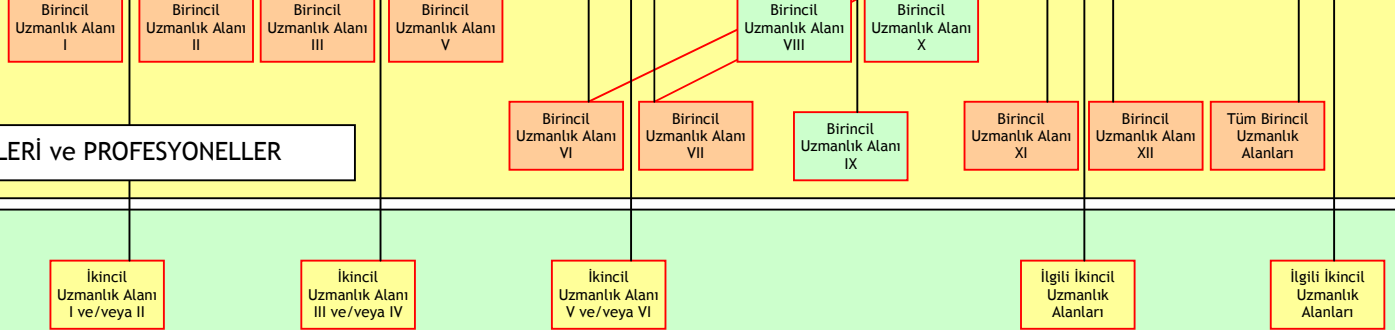

BUAG

YAPI BİLGİSİ ABD ÖĞRETİM ÜYELERİ ve PROFESYONELLER

İUAG

DiĞER ABD ve BÖLÜMLERDEKİ ÖĞRETİM ÜYELERİ ve PROFESYONELLER

FAKÜLTE KURULU

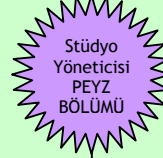
Mimari Proje Stüdyoları
Yürütme Komitesi

Mimarlık Tezsiz Yüksek Lisans
Programı Yürütme Komitesi

TUG

İLGİLİ UZMANLIK ALANI ÖĞRETİM ÜYELERİ

PROJE STÜDYOSU YÖNETİCİLERİ

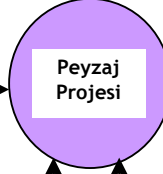
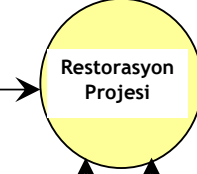

1.yy

2.yy

3.yy

4.yy

UAG

Uzmanlık Alanı
I

Uzmanlık Alanı
II

Uzmanlık Alanı
III

Uzmanlık Alanı
IV

Uzmanlık Alanı
V

Uzmanlık Alanı
VI

Tüm İlgili
Uzmanlık
Alanları

İLGİLİ BÖLÜMLERDEN ÖĞRETİM ÜYELERİ ve PROFESYONELLER